

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Kokoplov na vrh. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Polt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Vidov dan

Vidov dan — praznik mrtvih!
Vidov dan — praznik živih!

Praznik vseh mrtvih za osvobojenje našega naroda na Kosovem polju; onih, ki so trkali verige robstva v srbskih uporih; mrtvecev, ki so podlegli dušmanu; okostnjakov v albanskih gorah, Kajmakčalanu in Dobrudži ter vseh junaških borcev s Koroške in Primorske...

Vidov dan je praznik prelite krvi, dan posvečen trpljenju naših dedov in pradedov in pesem njihovih grobov.

Vidov dan je svetilnik za naš narod, mogočna himna našega trpljenja in osvobojenja in resen spomin sedanemu rodu!

Slava žrtvam! Slava njim, ki se niso bali okovov, vešal in grmad; slava njim, ki so se žrtvovali na tako dolgi osvobodilni poti od Kosovega polja do osvobojenja današnjih Jugoslovancev! Slava materam, ki so rodile sinove-junake, ki so stali neustrašeno v karejih ali pa v strelskih jarkih in umrli z vzklikom: »Živela Jugoslavija!«

Narod, ki je hodil tako krvavo pot, narodu, kateremu je usoda nalivala le grenak biti sklesan v značajih in zrel za življenje. Oborožen z mnogimi izkustvi iz dolgoletnega robstva in iz izvežbanim čutom samoobranbe mora slediti stopinjam junaških dedov ter čuvati in braniti svojo lastnino pred vsakim sovražnikom po geslu »V slovi je moč!« Narodu, kateremu je usoda nalivala le grenak napoj, mora v občestvu živih pronikniti enkrat resnična svoboda v znamenju pravice do obstoja in enakopravnosti z drugimi.

Svetli vzori nesebičnih in požrtvovalnih borcev za te pravice so nam naši vladarji, ki so trpeči z nami premagali vse jugoslovanstvu nastavljene ovire in narod osvobodili in zedinili. Da, celo več! Naš kralj Zedinitelj je podlegel morilčevi krogli, ko je bil v službi svetovnega mira. Dobro se je zavedal, da brez miru in sloge med narodi, ni varnostnih pogojev za obstoj — Jugoslavije. Izdihnil je v najsvetejših in najčistejših željah za domovino, ostavljajoč oporo, ki mora biti sveta vsem voditeljem in vzgojiteljem naroda. Njegov zadnji smrtni klic: »Čuvajte Jugoslavijo!« se pridružuje tisočim klicem grobov junačkov: »Dajmo vam Jugoslavijo!« To so oporoke največjih idealistov jugoslovanstva; njih izpolnitev pa mora biti začetek in konec vsega našega dejanja in nehanja. Predragocena

je prelita kri in prevzvišeni so bili nameni vseh žrtev.

Zato bodi Vidov dan tudi praznik vseh živih. Dan treznega in resnega razmišljanja o bodočnosti naše domovine; dan, v katerem združimo grenko preteklost in burno sedanjost s temno bodočnostjo. Današnji svet preživlja zelo kritične momente na gospodarskem, kulturnem in političnem polju. Doba fašizma in revizionistične politike izpodkopa temelje svetovnega mira. Kriza vzgaja nezadovoljstvo in delamrznost. Narod skuša v neprestani opreznosti in ljubosumni borbi nadvladati drug drugega. Le majhen in nepreviden sunek bo povod najstrašnejšega svetovnega požara.

V takem kaosu mora biti vsak narod enoten v vsakem oziru. Zato bodi Vidov dan posvečen narodni slogi in bratstvu. Vsi optimisti in pesimisti tonimo tega dne v skupni ljubni neomadeževanega bratstva, saj smo združeni s krvjo in ovekovčeni z edinstveno zgodovino na svetu. Vsi brez razlike plemena, vere in stanu združimo se čim tesneje, ker le taki bomo trdna celota za različne muhaste momente sedanje politike in odporni proti vsem njenim burnim intermezzom.

Učitelstvo praznuje Vidov dan v iskreni molitvi za srečno bodočnost domovine in složnost njenih otrok. Živeč v neposrednem stiku z narodom razume najbolj njegovo gorečo težnjo po miru, sreči in slogi. Mir med brati, mir in sreča v državi! Prisluhnimo klicu plemenite narodove duše in bodimo izpolnitelji njegove dolgoletne želje. Vsi, ki imajo opravka z vodstvom in vzgojo naroda, naj skušajo po svojih močeh izpolniti oporoke padlih žrtev. Delo narodu! Kruha narodu! Prosveto narodu! In narod bo miren in srečen. Delo bo uspelo le tedaj, kadar bomo enotno izpolnjevali krvave oporoke in kadar bomo razumeli pojem narodnega edinstva z vidika narodovega pojmovanja. Učitelstvo je vedno zagovarjalo to narodno zahtevo in bilo vedno klicar njegovih teženj. Kakor doslej, bo tudi odslej naprej stalo na nekompromisnem stališču, da se narodu izpolnjujejo njegove povsem naravne zahteve in pravice.

Vidov dan bodi torej res praznik in svetilnik vseh državljanov, ki slede klicu padlih žrtev.

Mir med nami!

Mir junakom Vidovega dne! Vir.

Zadruga državnih uslužbencev

Iz poročila, ki ga je podal upravni odbor Saveza nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev XV. redni letni skupščini, posnemamo naslednje zanimive podatke.

Zadruga državnih uslužbencev so razdeljene v štiri kategorije in to: nabavljalne, kreditne, stanovanjske in proizvodne.

Najbolji pregled delovanja, kakor tudi potrebe posameznih kategorij zadrug nam pokaže številčno stanje zadrug in članstva, ki je naslednje:

V Savezu je letos včlanjena 231 zadruga in se je stanje od lanskega leta dvignilo za 25 zadrug. Od teh je 97 nabavljalnih, 119 kreditnih, 10 stanovanjskih in 5 proizvodnih.

Veliko število kreditnih zadrug nam priča, da se nahajajo vsi državni nameščenci v slabih gmočnih razmerah. Kreditne zadruge so urejene tako, da morejo dobiti posojila le člani. Vseh 119 v Savezu včlanjenih kreditnih zadrug ima 54.642 članov. Od l. 1934. se je dvignilo stanje teh zadrug od 97 na 119, a število članov od 46.145 na 54.642. Vsekakor značilno znamenje materialnega stanja državnih uslužbencev.

Od leta do leta naraščajo tudi nabavljalne zadruge in se je njihovo število dvignilo

VSEBINA:

Vidov dan.
VI. banovinska skupščina.
Zadruga državnih uslužbencev.
125 letnica šole v Črni.
Vlada K. Petrovič.
Jugoslovanski javnosti!

LISTEK: Obisk v tiskarni.
Splošne vesti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljski pravnik. — Učiteljski pevski zbor JUU. — Mladinska matrica. — Učiteljska tiskarna. — Stanovska organizacija JUU.

od 92 v l. 1934. na 97 koncem l. 1935. število članstva se je v tem času zvišalo od 69.367 na 72.327. Povsem jasno je, da je tudi v tem primeru pripisati dvig članstva na račun znižanja prejemkov državnih uslužbencev.

Da je ta trditve upravičena nam priča dejstvo, da je število stanovanjskih zadrug padlo od 12 v letu 1934. na 10 v letu 1935., a število članstva je padlo v tem času od 717 na 644.

Proizvodnih zadrug je bilo v letu 1934. le 5 in je ostalo to število tudi v letu 1935. neizpremenjeno.

125 letnica šole v Črni

1811. leta je spoznal grof Jurij Thurn, da bi bila v Črni potrebna šola. V ta namen je ponudil okrajnemu glavarstvu v Celovcu 400 gld. za prvo plačo učitelju. Še sedem let po ustanovitvi je bil pripravljeno dati po 50 gld v isti namen. Primanjkljaj naj bi krila črna občina. Tudi za šolski fond je dal 100 gld. S tem je bil položen temelj današnji šoli.

Skope so besede, ki v kroniki govorijo o tem činu. Dejanje je vredno večje pozornosti. Zanimivo bi bilo vedeti, kaj je grofa poleg skrbi za svoje najemnike in delavce na njegovi žagi, žebljarni in v gozdovih še napeljal k temu predlogu. Težko je 125 let nazaj z gotovostjo sklepati o dejanjih, ki jih danes s ponosom beležimo, tedaj pa bi zavednemu Slovencu delali skrbi. Da ne bomo krivični, ostanemo raje le pri dejstvu samem. Vse stranske namene (ki so bili mogoče važnejši od glavnega) pa bo mogoče šele kdaj pozneje razvozlati in z gotovostjo povedati.

Cerkvena kronika, ki je točneje beležila črnsko zgodovino, je po vojni v prevratnih dneh izgubila. V njej bi najbrže našli marsikaj zanimivega. Šolska kronika ima le skromen izpis iz cerkvene, ki ga je izvršil prvi nadučitelj Hriberšek še v 80 letih prejšnjega stoletja.

Danes je črnska občina obmejna občina. Tudi naš šolski okoliš sega na Peci do državne meje. V prejšnjem stoletju pa, ko še ni bilo šole v Koprivni, je obsegal tudi koprivniški šolski okoliš, ki se od Olšave naprej stika z državno mejo. Da ta šolski okoliš po 29. letih obstoja šole še nima svojega šol. poslopja, je skoraj neverjetna malomarnost odgovornih faktorjev.

Kljub temu, da so bile na nekdanjem črnskem šolskem okolišu ustanovljene 3 nove šole v Javorju, Podpeci in Koprivni, je oddaljenost otrok od šole še vedno do 2 in pol uri preko hribov, ki deco toliko izmučijo, da zlasti v zimskem času ni sposobna več za pouk po tolikem trudu, ki ga zahteva od njih pot do šole.

To so »nepremostljivi« problemi obmejne šolstva, ki smo jih le mimogrede omenili.

Pa si pogledajmo zanimivosti iz dolge dobe 125 let, ki jih je preživela naša šola in ki jih je deloma beležila cerkvena, deloma pa šolska kronika.

12 let je bila občinska šola, na kateri je poučeval cerkvenik. Za svoje vzgojno delo je prejemal na leto 30 gld 59 kr. (l. 1820.) poleg bire. 1835. pa je dobil le biro 30 škafov 4 maselca pšenice, 13 škafov 2 maselca rži in 114 kosov sira.

Ker posebno kmetije niso bili naklonjeni šoli, so dajali »šomaštru« najslabše, kar je premogla kmetija, pa še to šele po tožbi.

Da ublaži položaj učitelju mu je gubernij v Celovcu 1837. l. dovolil 3 letno podporo po 70 gld. Po 1841. letu pa je koroški »Normal-schulfond« prispeval letno 58 gld 5 kr k učiteljevi plači. Po 1852. l. ni dobival več bire, zato je določila študijska dvorna komisija letno plačo za učitelja 350 gld. K temu je Thurnova žebljarna prispevala po 1856. l. 10 do 16 gld.

Vidimo, da je bilo v gmočnem pogledu slabo preskrbljeno za učitelja.

Prav tako pa je bilo malo pažnje posvečene šolskemu posloju. Učno sobo so namenjali po privatnih hišah. Ali so bile te sobe primerne ali ne, se ne da ugotoviti, pa bi bilo tudi nesmiselno se s tem ukvarjati, ko vemo, da bi našli šolske sobe v obliki zatohlih, nizkih kamer brez pravih oken in svet-

lobe. No, saj še danes najdemo marsikje podobne učne prostore.

Razume se, da učitelj-mežnar ni imel vedno časa ukvarjati se z mladino. Prav tako mladina ni vselej utegnila priti »zapravljat časa« v šolo. Če vse to upoštevamo, se ne bomo čudili, da so bili uspehi porazni.

Leta 1823. je bila z odlokom študijske dvorne komisije in knezoškofijskega ordinariata lavantinske škofije sprejema prejšnja občinska ali privatna šola v »direktions-mässige Schule« pod upravo in nadzorstvom cerkvene oblasti.

Krajno nadzorstvo je vršil v šoli župnik, ob koncu šolskega leta pa so se vršili izpiti v navzočnosti dekana. Točna poročila o izpiti in uspehu s poimenskimi sezname vsakodnevnih, ponavljalnih in nedeljskih šolarjev je bilo treba poslati škofijskemu ordinariatu.

Kadar je prišel v župnijo škof, se je sam prepiral o uspehih. Zlasti A. M. Slomšku so bile šole pri srcu. Vendar ga napredek l. 1848. ni prav nič razveselil, ker je označil disciplino in napredek kot »popolnoma nezadostno«.

Kot župnijska šola pod patronatom deželne kneza je živetarila naša šola do 1869. l., ko je bil sprejet šolski zakon.

Omeniti pa je treba, da se je dvignil uspeh na šoli l. 1858., ko je prišel na šolo učitelj-cerkvenik Apuhaj Jožef, ki je v zglednem redu vodil tudi šolsko administracijo. Do 1872. l. je poučeval on, dokler ni prišel prvi učitelj Anton Svetina. Po l. 1872. ni bilo več takega reda na šoli do konca prejšnjega stoletja. Koliko je vreden tak red v arhivu, ve le tisti, ki je kdaj iskal in zbiral zgodovinske podatke.

Do 1869. leta se je poučevalo prav gotovo slovensko. Po tem letu pa se je čimdalje bolj začel boj za nemški učni jezik, k čemur so mnogo pripomogli načelniki krajevnega šolskega sveta, ki so bili do vojne razen v l. 1893.—96. nemško orientirani. 1891. l. se je vršil na šoli zanimiv in važen plebiscit. V prvi razred je hotel učitelj Hriberšek uvesti dve slovenski knjigi, ki jih kronika ne imenuje. Pozval je starše otrok h glasovanju. Žal se je glasovanje izteklo porazno za predlog. Zmagali so Nemci po krivdi slovenske malomarnosti in mlačnosti. Zmaga Nemcev je bila skromna, sploh pa le relativna, ker so se glasovanja udeležili le prebivalci Črne in Mušenika, kjer so bili večinoma priseljeni obrtniki, rudarji in delavci, z gotovostjo lahko trdimo, da bi pri obilnejši udeležbi volilcev zmagal slovenski jezik, kar se je pokazalo 2 leti pozneje 1893., ko so pri občinskih volitvah zmagali Slovenci. S temi volitvami pa je bil izključen iz šole slovenski učni jezik. Poučevalo se je le 2 zadnji tedenski uri slovenščino kot predmet. V seznamu večine učencev, ki naj bi posejali ta predmet, pa najdemo v opombi »befreite«.

Nemški značaj šole se je od l. 1869 stopnjeval do konca svetovne vojne toliko, da so proti koncu pošiljali na šolo učitelje in učiteljice, ki slovenščine niso več obvladali. Torej ubirali so najboljšo pot, ki je spreminjala šolo v pomembnovalnico.

Da so smatrali Avstrijci Črno za svojo trdno postojanko, dokazuje vpad Volksve-rovcev 5. maja 1919.

Od ustanovitve do 1884. l. je bila šola enorazrednica. Prvi učitelj, ki je znan, je bil Jožef Volger l. 1823. Za njim je bilo do danes še 15 upraviteljev, vendar so bili po razširitvi šole v dvorazrednico le 3 nadučitelji oz. upra-

VI. banovinska skupščina Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

bo v dneh

10. in 11. julija 1936. v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti v Ljubljani.

Dnevni red:

Dne 10. julija:

1. Ob 9. uri: Verifikacija delegatov pred vhomom v zborovalno dvorano.
2. Ob pol 10. uri: Skupna seja predsednikov sreskih društev z upravnim odborom sekcije. Razgovor o tehničnem delu skupščine.
3. Ob 10. uri: Otvoritev skupščine in nagovor predsednika.
4. Volitev odsekov.
5. Tajniško poročilo.
6. Račun za poslovno leto 1935/36.
7. Ob 14. uri: Seje odsekov na učiteljski šoli v Ljubljani.
8. Ob 20. uri: Nadaljevanje skupščine: poročila odsekov.

Dne 11. julija:

- Ob 8. uri: Nadaljevanje skupščine.
1. Predavanje: »Učiteljska stalnost — potreba šole in države.«
2. Poročila odsekov.
3. Poročilo nadzornega odbora.
4. Proračun za leto 1936/37.
5. Resolucija.
- Legitimacij za banovinsko skupščino sekcija ne bo razpošiljala. Sreska društva naj izdajo svojim delegatom sama primerna potrdila.
- Predloge za skupščino, imena delegatov in statistične podatke za tajniško poročilo naj pošljejo sreska društva sekciji sigurno do stavljenege termina.

Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani.

Ivan Dimnik, s. r.
predsednik.

Metod Kumelj, s. r.
tajnik.

I. seja upravnega in nadzornega odbora JUU — sekcije za dravsko banovino

bo

v četrtak dne 9. julija 1936. ob 17. uri v prostorih sekcije, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Dnevni red:

1. Citanje in overovljenje zapisnika V. seje v letu 1935/36.
2. Razgovor o dnevnem redu skupščine.
3. Tekoče zadeve in slučajnosti.

Ivan Dimnik, s. r.
predsednik.

Metod Kumelj, s. r.
tajnik.

vitelji in to: od 1884. do 1894. Peter Hriberšek, za njim do prevrata Josef Grolenigg, od tedaj naprej pa je na šoli upravitelj Janko Kuhar. Pogostje so se pa menjavali učitelji.

Šola se je v novem stoletju hitro razvijala: 1902. l. je postala trirazrednica, 1908. l. pa se je kot štirirazrednica preselila v novo poslopje. Vojna je preprečila nadaljnji razvoj šole.

V letih 1899., 1901. in 1920. so se ustanovile za predhodne učence Podpece, Javorja in Koprivne pomožne šole, ki so pa postale v zadnjih letih samostojne. V Podpeci je sedaj tri-, v Koprivni pa dvorazrednica.

Šola v Črni pa je po vojni l. 1924. dobila peti razred, deset let pozneje še šesti razred, medtem pa poleg dveh vzporednic na domači šoli še paralelni prvi razred za prvo in drugo šolsko leto v Žerjavu. 1927. leta je Črna dobila tudi vrtec, tako, da je na šoli 9 učiteljev in učiteljic ter otroška vrtarica.

Že nadučitelj Hriberšek je 1892. l. ustanovil društvo prijateljev šole, ki je imelo namen zbirati sredstva za podpiranje in obdareitev revnih otrok.

Posebno mnogo je koristila ta ustanova s tem, da je v zimskih mesecih oddaljenim otrokom preskrbelo za kosilo toplo juho in kruh. Poleg tega so se vršile vsako leto božičnice in zaključne šolske proslave, pri čemer so bili učenci obdarovani z obliko in obutvijo.

Ta človekoljubna navada se je nadaljevala tudi po vojni, ko jo je oživel sedanjí upravitelj g. Janko Kuhar v obliki »Podpornega društva za šolsko mladino«. Društvo je vršilo isto nalogo ko ono pred vojno, lani pa je prevzel skrb za prehrano revne dece in pomoč z obliko in obutvijo šolski PRK.

V kakšnem obsegu se vrši božičnica na šoli povedo številke stroškov za darila. Lani so bili obdarovani otroci z oblekami, nogavicami, čevlji, perilom v vrednosti preko 12.000 dinarjev, poleg tega pa se je razdelilo v zimskih mesecih preko 7000 porcij juhe in kruha v vrednosti preko 2000 Din. K stroškom juhe ni všteto plačilo kuharici, ker kuhajo in dele učiteljice same.

Omeniti je treba, da za kritje stroškov vsako leto prispeva lepo vsoto ravnateljstvo svinčenega rudnika v Mežici, ki je dalo tudi pol milijona Din l. 1927. za povečanje šolskega poslopja.

Če pogledamo razvoj v 125 letih, vidimo, da je bilo v začetku na istem teritoriju, to je na skupnem šolskem okolišču Črne, Podpece, Javorja in Koprivne do 50 šoloobiskujočih otrok, danes pa jih ima samo šola v Črni blizu 500, ostale tri šole pa nad 250. Prav isto razmerje najdemo z razredi: za isti okolišč, ki je pred 125 leti zadostoval 1 razred, je danes natrpanih 15 razredov.

K temu je seveda mnogo pripomogel razvoj rudnika v Mežici s topilnico v Žerjavu, ki spada v črnski šolski okolišč.

H koncu naj pripišem še tole:

Razstava, kjer je pregledno pokazana zgodovina in razvoj šole, poživí zanimanje prebivalstva za njihov kulturni hram. Prav zato pa proslave obletnic ne smejo biti navadne proslave z razstavo otroških ročnih del, risb, pismenih izdelkov itd., ampak naj imajo glavni namen pokazati razliko med dobo, ko se je šola začela in sedanostjo. Tak primerjava šole odpre ljudem oči in sami spoznajo, kako neumni so včasih, da se upirajo kakšni novi stvari.

Da pa je to mogoče, morajo biti točno pisane kronike. Kronika je zrcalo dobe in tistega, ki jo je pisal. Prav isto moremo trdit o arhivu. Sam sebi daje slabo izpričevalo, kdor nima knjig in dokumentov v redu. Zgodovinsko važne listine naj bi se shranile v posebnih mapah, ki bi omogočale vedno po njih določiti točen razvoj šole in vse važnejše dogodke med tem časom.

Hvalevredno in zanimivo pa bi bilo tudi na vsaki šoli ali pa vsaj na večjih hraniti po en izvod knjige, ki se je kdaj uporabljala na šoli.

Najzanimivejši pa bi bil šolski album. V njem naj bi našle prostor slike vseh učiteljev in katehetov na šoli, prav tako pa tudi slike prireditelj in važnejših dogodkov. Če bi k temu pridejali še slike novincev in izstopivših učencev, potem bi imeli izredno lep spomin, ki bi ob primernih obletnicah pritegnil k svečanosti vse mlado in staro. Vsi bi spoznali, da je vendar kos njihovega življenja ostal v šoli in da so nanjo vezani. Marsikoga bi to dovedlo do spoznanja, da dolguje šoli precej več ko drugim ustanovam in bo zato svoj odpor vsaj omilil napram njej, če ne bo postal njen podpornik in pospeševalca.

Mirko Leder.

Vlada K. Petrović

V noči od 17. na 18. junija je umrl Vlada K. Petrović, upokojeni učitelj iz Beograda in bivši predsednik Jugoslovenskega učiteljskega združenja.

Umril je star šele 62 leti. Še pred dvema mesecema se je šetal zdrav po beograjskih ulicah. Videlo se ga je sicer, toda samo v gotovem času na zelo kratkih izprehodih. — Dasiravno upokojenec, je pokojnik do zadnjega časa neumorno delal. Lahko bi se reklo, da ga je smrt našla pri delu.

Vlada je bil tako rekoč v povelju prenešen iz Sarajeva. Njegov oče, hribovec in upornik, se je nemiren in preganjan od okupatorske oblasti preselil iz Sarajeva v Srbijo, kamor je odnesel svojega sina Vlada, ki je bil rojen 1874. v Sarajevu.

Pokojni Vlada Petrović je dovršil učiteljsko šolo v Nišu 1893. Zelo mlad, komaj 18 let je imel, ko je nastopil svoje prvo učiteljsko mesto v vasi Razbojni. Nadalje je služboval v Tibuzdi, Aleksincu, Vranji in Leskovcu. V Leskovcu je urejeval list »Napredak«. Vršil je tudi dolžnost šolskega nadzornika. Kasneje je dobil učiteljsko mesto v Beogradu; v početku je bil razredni učitelj, a pozneje je bil imenovan za upravnika doma gluhonemih otrok.

Albert Širok:

Obisk v tiskarni

Iz tiskarne so mi sporočili, da so knjige Mladinske matice stiskane. Poleg »Kresnice«, »Baraka«, »Čurimurčkov« in »Postelje gospoda Fibriha«, sem dobil tudi »Bratovščino Sinjega galeba«.

Pet drobnih knjižic prav za prav in ko tako ležijo na mizi, bi človek ne verjel, koliko dela, koliko truda, koliko skrbi je prikritih na tehle maloštevilnih straneh.

Stopil sem v tiskarno. Na hodniku sem srečal ravnatelja Štruklja. Vesel mi je prišel nasproti: »Letos smo pa zgodnji, kaj?« Pri-trdil sem mu in sem mu sledil v prvo nadstropje v stavnico.

Tu bi kmalu zadel ob faktorja Rabiča, ki je prihajal od linotipskih strojev. »Ste se kaj oddahnili?« sem ga vprašal smeje.

»Pri nas ni bilo sile!« je odvrnil veselo. »Take štiri knjige so za nas za malo južno. Linotipski stroji so par tednov regljali, stavec Cesar se je pri lomljenju nekoliko spotil, pretegnil se pri tem delu ni tu nihče. Tam doli pa je bila pri takšni nakladi drugačna muzika!« In je pokazal na spodnje prostore, kjer so knjige tiskali.

Sel sem v spodnje prostore. Trije, štiri stroji so gučali. Drugi stroj so umivali. Ob strojih strojnik in dekleta, ki enakomerno vlačijo čiste pole papirja in od časa do časa oddajajo natisnjene. Nalagajo jih na dolge mize, kjer se kopicijo v visoke skladovnice. Tam na manjši mizi so razmetani barvni od-tiski.

Faktor Dachs me ni slišal dokler nisem bil tik ob njem. Tedaj je odložil povečevalno steklo, s katerim je motril odtisk klišēja, in obraz se mu razlezel v vesel smehljaj.

»Zadovoljni?«

Pritrdil sem mu.

Vedno aktiven, je v Beogradu poleg rednega dela urejeval priznan mladinski list »Zranci«. Štiri leta je bil na čelu učiteljskega združenja.

Redkokdo je tako poznal vse evropske šolske sisteme, kakor pokojni Petrović. Prepotoval je skoro vse evropske države in povsod zapuščal globok vtis.

»Še bolj zadovoljni smo mi«, je nadaljeval veselo. »Prišli smo zopet do sapa, meni pa se je odvalil velik kamen od srca! Sicer pa natisniti 80.000 knjig niso mačje solze! Stroji so peli skoro nepretrgano od jutra do noči nad mesec dni. Delali smo v dveh turnusih in zadnje čase tudi ob praznikih.«

»Pa barvotisk?« Čurimurčkov» vam je delal kaj stitnosti?« sem ga prekinil.

Dachs se je za trenutek zamislil: »Barvotisk je za vsako tiskarno velika preizkušnja. Kot si barvotiska vsak želi, tako se ga vsak boji. Je kot nekaj hazard. Tu moraš paziti na barvo, da dosežeš pravo nianso, paziti moraš na papir in na to da se klišiji krijejo do desetinke milimetra natančno. Če ne vzameš prave barve ali vzameš papir, ki je občutljiv za vsako vremensko izpremembo in se ali skrči ali razširi le za malenkost, pa dobiš namesto lepe slike zmazek. Najhujše je to, da se vse napake spoznajo šele pri tisku zadnje barve. Takrat se ne da več pomagati. Če so napake tu je vse uničeno. Zdad pa pomislite kaj to pomeni pri nakladi od 20.000.

Pravijo, da se je ravnatelj sanjalo, da so se barve sprijele s sušilnim papirjem in da je naklada uničena. Zjutraj na vse zgodaj je pritekel v tiskarno gledat, če je kaj resnice na tem. Tudi jaz sem se v sanjah včasih premetaval po postelji zaradi »Čurimurčkov«. Nič čudnega ni. V taki nakladi se je tiskal barvotisk najbrž zdaj prvič v Jugoslaviji. Nekateri so menili, da klišiji sploh ne vzdržijo, so obetali neizogibno nesrečo. Vsega tega pa ni bilo in mislim, da ste z uspehom zadovoljni tudi vi.« Komaj sem utegnil pritrditi, že je naglo nadaljeval: »Človek, ki nima s tem opravka, si komaj lahko predstavlja, kako kompliciran je barvotisk. 18 dni, ki jih je rabila klišarna »Jugografika« za izdelavo klišejev za »Čurimurčkov«, pomenijo naravnost rekorden čas, ki je klišarni v čast. Pomislite samo, da smo potrebovali le za tisk barvane priloge »Čurimurčkov« celih

Na njegovo iniciativo je bil zgrajen dom jugoslovenskega učiteljskega združenja.

Sodeloval je pri mnogih listih in revijah, je avtor večjega števila učenikov in je bil tudi dvakrat nagrajen: prvič (pred vojno) od glavnega prosvetnega sveta, a letos od akademije nauk, Odlikovan je bil z mnogimi našimi in tuji odlikovanji.

Pokojni Petrović zapušča dva otroka, sina sreskega načelnika v Bački Topoli in hčerko Daro.

Pokojnemu Petroviću, dobremu tovarišu večen spomin, a njegovi rodbini iskreno so-žalje.

Pokopan je bil 19. t. m. na novem pokopališču v Beogradu. — V imenu Jugoslovenskega učiteljstva se je poslovil od pokojnega Vlade tovariš Dragotin Ostojić, predsednik beograjske sekcije. Govorili so še nekateri drugi, zelo zanimivo pa je bilo, da je na grobu govoril tudi nek slepec iz doma slepih v Zemunu.

Jugoslovenski javnosti!

Naši dobrovoljci, ki so krvaveli na vseh svetovnih bojiščih, razvijajo letos na Vidov dan svoj prapor v Ljubljani.

V onih temnih in težkih dneh so naši bratje dobrovoljci nastopili odkrito z mečem v roki proti stoletnemu sovragu ter z lastno krvjo krčili pot naši svobodi. V morju zavezniških praporov so dvignili našo trobojko ter izvršili zgodovinska dejanja, ki so zadivila svet in dokazala samozavest, ponos in junastvo naroda, pripravljenega braniti svoje nacionalne vrednote s preziranjem trpljenja in smrti.

Utrujene in razredčene vrste naših dobrovoljcev so se umaknile po doseženi zmagi v ozadje. Z isto nesebičnostjo, kot so jo pokazali pri svojem velikem delu v svetovni vojni, so prepuščali v svobodni domovini plod svojega dela drugim. Danes pa stopajo pred narod, da ožive spomin na junaške čine izvršene pred dvajsetimi leti v Dobruđi in da zasade v srca novi jugoslovanski generaciji ono ljubezen in požrtvovalnost, ki so jo oni sami dokazali z lastno krvjo!

Jugoslovani! Ob priliki razvitja prapora naših dobrovoljcev je naša dolžnost, da jim izrazimo zahvalo, ki je nismo mogli izraziti v času njihovega žrtvovanja. S svojo prisotnostjo na njihovi proslavi jim dajemo zagotovilo, da smo strnjene vrste ob njihovi strani, da razumemo veličino njihovega samozrtvovanja in junastva in da gledamo v njih

vzor, kateremu hočemo slediti v vsakem primeru in za vsako ceno!

Zato pozivamo vse Jugoslovane, da se udeležijo razvitja prapora naših dobrovoljcev!

ČUVAJMO JUGOSLAVIJO!

Zdravo!

V Ljubljani, dne 20. junija 1936.

Bran-i-bor, osrednje društvo — Društvo knežije Zorke — Družba sv. Cirila in Metoda — Gasilska zajednica dravske banovine — Jadranska straža, oblastni odbor — Jugoslovenska ženska zveza, sekcija Ljubljana — Jugosl. nac. akad. klub Edinstvo — Jugosl. napr. akad. društvo Jadran — Klub jugosl. akademikov iz Trsta, Gorice in Istre — Kolo jugoslovenskih sester — Legija koroških borcev — Maistrovi borci — Narodna Odbrana, oblastni odbor Ljubljana — Narodna Odbrana, oblastni odbor Maribor — Narodna strokovna zveza — Savez jugoslovenskih emigrantskih združenj — Sokolska župa Kranj — Sokolska župa Ljubljana — Splošno žensko društvo — Streljaški okrug — Združenje četnikov — Združenje jugoslovenskih narodnih železničarjev in brodarjev, oblastni odbor — Združenje p. t. zvanjnikov in služiteljev — Združenje rezervnih oficir in ratnika, pododbor — Združenje vojnih invalidov kraljevine Jugoslavije, oblastni odbor — Zveza društev privatnih nameščencev.

Splošne vesti

UČITELJSKA STALNOST — POTREBA SOLE IN DRŽAVE

Glavni odbor JUU je na svoji seji v dneh 31. maja, 1. in 2. junija sklenil, da se gornja tema obravnava kot samostojni referat na vseh letošnjih banovinskih skupščinah JUU. Pozivamo tovarišice in tovariše, da se prijavijo kot referenti in to sporočijo v najkrajšem času sekciji. Navodila za sestavo referata smo poslali vsem predsednikom sreskih društev in prosimo, da se reflektantje obrnejo na predsednike sreskih društev, kamor smo poslali podrobna navodila.

PRIŽGIMO JIM LUČ!

Pred dvajset leti so v Dobruđi stopili naši dobrovoljci v vrste borcev za svobodo. S svojo mlado silo so zadivili ves svet in ga opozorili na narod, ki krvavi pod tujim jarmom. Njihova dejanja so dokazala, da je ta narod vreden svobode.

Pred dvajset leti so omahnili v Dobruđi njih mlada, krepka telesa. Vojni plaz je zdrvel preko njih in zasul njihove kosti v daljni tujini. Dvajset let samevajo njihovi grobovi brez cveta in zelenja, izravnaní z zemljo. Dvajset let hrepene njihove kosti po ljubeči roki, ki bi prižgala luč na njihovih tihih domovih.

Bratje, sestre! Pot k tem njihovim domovom nam je trenutno nemogoč. Da pa jim

17 dni, in sicer 3 dni za rumeno, 3 dni za rdečo, 4 dni za modro barvo, ostali čas pa za pripravljanje klišejev in umivanje strojev. Stroj je tiskal povprečno 1000 pol na uro, kar predstavlja pri barvotisku izredno hitrost.

Da si ustvarite pojmo o množini tiskanega papirja, znajte, da smo rabili 70 desk, na katere se je pokladala naklada in zlagala po par metrov na visoko. Da bi se barve ne zamazale in pole ne bi zlepile, smo potrebovali še 15.000 pol brezlesnega, hrupavega papirja, ki se je vlagal med sveže pole.

Pri vsem tem delu so bili zaposleni poleg mene še strojnik, 2 vlagalki, 6 ljudi, ki so medlagali in izlagali ter dva pomožna delavca.

Sklonil sem se bliže k njemu in sem mu rekel prav potih, skoro na uho: »Zdad pa mi po pravici povejte ali vam ni pri tem delu pomagal vsaj z nasveti kak tuj specialist?«

Dachs je odstopil za dva koraka in me je strupeno pogledal: »Kako pa si to mislite? Saj sem vam povedal, da sem vodil to delo sam, ki sem kljub nemškemu imenu »prava ljubljanska srjaca«. Pred leti me je poslala tiskarna, da se za taka dela dobobra izpopolnim za 3 mesece v Lipsko, kjer je tiskarska obrt na višku. Vsi drugi pa so se izučili od prvega do zadnjega v naši »Učiteljski tiskarni«, ki je po velikosti druga v Sloveniji.« In začel je hvaliti v prvi vrsti strojnika, pa tudi ves ostali personal, ki se je tudi pri tem kompliciranem delu zares izkazal. Govorila sva še o tem in onem in ko sem se pri vratih poslavljala, mi je še dejal:

»Mi smo se — hvala Bogu — že oddahnili. Tudi v knjigovoznici, kjer je delalo z mrzlično nagljo s pomočjo modernih avtomatskih in polavtomatskih strojev 22 oseb polna dva tedna, je delo že povečini končano. Zdad čakamo le še na ekspanzijo, da napravi čudež in da v enem samem tednu s to ogromno naklado naravnost poplavi Slovenijo.«

pokažemo svojo globoko hvaležnost, naj zagore na predvečer Vidovega dneva, praznika vseh za našo svobodo padlih žrtev, na naših gorah kresovi, kot spominski plamen vsem onim, ki so pisali s svojo lastno krvjo zgodovino našega naroda in zapečatili s svojo smrtjo njegovo svobodo.

Prižgimo jim kresove na naših gorah, ki naj oznanjajo vsemu narodu vernost, zvestobo in hvaležnost jugoslovenskih src do padlih junakov. Pokažimo s temi spominskimi kresovi, da gori tudi v naših srcih neprestano spominska luč spomina padlih borcev. Kresovi naj bodo vsakomur znak sile, ki družijo naš narod in ob kateri se mora zlomiti vsak poskus rušiti to, kar nam je bilo ustvarjeno s tolikimi in tako dragocenimi žrtvami.

Kresovi naj zagore na vseh vrhovih 27. junija t. l. točno ob pol 22. uri zvečer ter naj gore najmanj do 23. ure.

Slava spomina padlih dobrovoljcev!

Akcijski odbor za proslavo razvitja prapora dobrovoljcev v Ljubljani.

UDELEŽBA UČITELJSTVA NA SLOMSKOVI PROSLAVI.

Sresko učiteljsko društvo za Maribor — mesto, desni in levi breg, Slov. Bistrica in Sv. Lenart v Slov. gor. vabijo vse svoje članstvo, da se korporativno udeleži Slomskove proslave za učiteljstvo dne 28. VI. 1936. ob 10. uri v Narodnem gledališču v Mariboru.

S svojo navzočnostjo pokažimo, da pravilno cenimo velike zasluge Antona Slomskega kot pedagoga, pesnika, pisatelja in narodnega boreca na naši severni meji.

Za učiteljsko društvo:

Maribor — mesto: Maribor — desni breg: Čiril Hočevar, s. r. Simon Petrović, s. r.

Maribor — levi breg: Slov. Bistrica: Vauda Mirko, s. r. Tajnik Miloš, s. r.

Sv. Lenart v Slov. gor.:

Košena Vlado, s. r.

— Popravek. V proračunu sekcije za l. 1936./37. je povzročil tiskarski škrat neljubo napako z zamenjavo besedila med postavkami stroški in kritja, kar so čitatelji gotovo sami opazili in tudi popravili.

— Tovarišicam-maturantkam 5. b letnika drž. učit. šole v Mariboru iz l. 1931.! Sestanim se po petih letih, kot smo se dogovorile po maturi! Najlepša prilika zato bi bila avgusta v času »Mariborskega tedna«. Pošljite predloge in svoje naslove! E. Kramer, Maribor, Koroševa ulica 24.

— Državna narodna šola v Stogovcih (Apaška kotlina) priredi v nedeljo dne 28. junija 1936. proslavo 100 letnice obstoja tuk. šole. Vzpored: 1. ob 10. uri služba božja na prostem. 2. Nagovor in otvoritev razstave šolskih izdelkov. Ob 15. uri: 1. Slavnostni govor. 2. Petje mladinskega zbora. 3. Ples po venčku narodnih pesmi. 4. Deklamacije. 5. Gimnastične vaje. 6. Petje mladinskega zbora. Nato sledi nastop »Sokolske čete Apače«. Med odmorí svira tamburaški orkester sokolske čete Apače. Vabijo se k tej proslavi vse obmejne šole in vse učiteljstvo, katero je delovalo na tej šoli. Upraviteljstvo.

— Maturantke V. b letnika drž. učit. šole v Ljubljani iz leta 1931. naj se zberejo dne 11. julija ob 9. uri pred sodnijo. Proslava petletnice. Pridite vse. — Franka.